

DR. EUGENIA ZAHARIA

1921–2010

La începutul verii din acest an (27 iunie), când poate se pregătea să reînceapă săpăturile arheologice, a plecat pe neașteptate pe drumul fără de întoarcere, dr. Eugenia Zaharia, una din marile doamne ale arheologiei românești. Pe platoul din Poina Scorușului de la Sărata Monteoru o aștepta, ca în atîția ani, șantierul arheologic pe care, după o întrerupere, îl reluase de cîtva timp, acompaniată de un grup de tineri și valoroși arheologi, conducându-l cu aceeași pasiune și interes pentru profesiunea aleasă, în pofida vârstei înaintate.

Într-adevăr, aproape nonagenară, Eugenia Zaharia, etalând același nedesmițit optimism care a caracterizat-o întreaga sa viață, dorea să mai scoată la iveală din adâncurile pămîntului comori ale trecutului, oferindu-le cu generozitate tuturor pentru a cunoaște mai bine realitățile vremurilor trecute.

Doamna Eugenia Zaharia a fost pentru mulți dintre membrii Institutului de Arheologie din București, unde și-a desfășurat timp de peste jumătate de veac activitatea de cercetător- arheolog, dar deopotrivă și pentru numeroși cercetători și muzeografi din alte părți ale țării, un exemplu de modestie, de respect pentru valorile trecutului, dar și de o statornică pasiune și înaltă competență în descifrarea tainelor istoriei vechi.

Datorită temelor apropiate de investigare, privind epoca marilor migrații, cu deosebire a aspectelor importante ale etnogenezei românești, am avut prilejul să colaborăm, sau să ne împărtășim opiniile, fie în cadrul șantierului arheologic de la Dridu, fie în cadrul unor sesiuni științifice de profil sau cu ocazia dezbaterilor unor capitole din tratatul de Istoria Românilor. Am putut astfel să-i apreciez calitățile de cercetător de înaltă ținută, devotat vocației alese, preocuparea pentru aplicarea metodelor riguroase de investigare pe teren și logica interpretării evenimentelor istorice. Toate aceste calități erau puse în valoare printr-o atitudine sobră, fermă și directă etalată de fiecare dată când trebuia să-și formuleze și să-și argumenteze punctele de vedere reieșite din atenta și responsabilă analiză a rezultatelor pe care le obținuse ca urmare a cercetărilor întreprinse. Se

impunea astfel auditoriului în pofida structurii sale fizice delicate, acompaniată de un zâmbet discret și binevoitor și de o privire senină și blândă.

Contribuțiile sale referitoare la perioada marilor migrații, dar mai ales cele privind unele aspectele mai importante ale procesului de formare a poporului român, dar în egală măsură și cele vizând epoca eneolitică și aceea a bronzului, au impus-o ca pe un remarcabil specialist în domeniu, atât în țară, cât și peste hotare.

Eugenia Zaharia s-a născut la 29 ianuarie la București într-o familie de intelectuali, a cărei obârșie amintea de răzeșii ținutului Vrancei, pe care ea o invocă cu vădită mândrie și duiosie.

După școala elementară, a urmat între anii 1932–1940 cursurile Liceului *Zoe Romniceanu* din București, iar între anii 1940–1944 pe cele ale Facultății de Litere și Filozofie din același oraș, obținând în 1945 licența în istorie. Dragostea pentru istorie și valorile trecutului au îndreptat-o către activitatea muzeistică și de cercetare, activând între 1947 și 1950 ca preparator la Muzeul Național de Artă din București apoi, din același an, ca asistent în cadrul fostului Muzeu Național de Antichități, devenit ulterior Institutul de Atheologie „V. Pârvan” al Academiei Române, unde a fost pe rând promovată cercetător științific și cercetător științific principal. În această instituție Eugenia Zaharia a lucrat fără întrerupere, timp de peste o jumătate de secol, animată de dorința manifestă de a desluși cât mai multe din tainele trecutului istoric. Beneficind de o educație aleasă, înzestrată cu reale aptitudini de analiză și discernământ, manifestând o corectitudine exemplară, simț practic și inițiativă, Eugenia Zaharia s-a impus curând ca un cercetător de elită, rezultatele activității sale de investigație fiind evidențiate de valoarea studiilor publicate în decursul anilor. În anul 1968 și-a susținut o excelentă teză de doctorat la Universitatea din București, pentru care a fost răsplătită cu prestigiosul premiu „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

Încă de la începutul activității sale a avut șansa, ca de altfel și alți colegi din institut, de a lucra sub directă îndrumare a marelui profesor care a fost Ion Nestor, însușindu-și temeinic de la acesta rigoarea cercetării de teren și corecta interpretare a evenimentelor.

La începutul activității preocupările sale au fost axate pe cercetarea unor aspecte de cultură materială din preistorie, Boian, Criș, Cucuteni, dar și din epoca bronzului și a fierului, efectuând săpături arheologice la Andrieșeni, Leț, Cioinagi, Balintești și cu precădere la Sărata Monteoru.

În ultimile decenii de activitate Eugenia Zaharia și-a orientat cercetările în direcția studierii unor aspecte importante ale procesului de etnogeneză românească. Săpăturile efectuate în colaborare cu profesorul Ion Nestor și profesoara Ligia Bârzu, în obiectivele medievale timpurii de la Dridu sau de la Bratei s-au soldat cu remarcabile rezultate. Monografia așezării eponime de la Dridu sau a cimitirului nr. 2 de la Bratei, ca și studiile publicate au adus importante clarificări la mai buna cunoaștere a procesului de formare a poporului român. Concomitent, a continuat să cerceteze necropolele din epoca bronzului și din perioada medievală timpurie de la Sărata Monteoru, sperând până în ultima clipă că va putea realiza monografiile acestor două importante obiective. Trebuie, de asemenea să subliniem și faptul că prin metodele aplicate în desfășurarea șantierelor și prin riguroasa lor organizare, săpăturile conduse de Ion Nestor și Eugenia Zaharia au fost și vor rămâne pentru mulți din cei care au participat la ele, adevărate școli de arheologie, cu multiple câștiguri profesionale.

Cu o bogată și îndelungată experiență de viață și în cercetarea arheologică, Eugenia Zaharia a rămas până la plecarea sa în lumea neștiută de dincolo de noi, ultimul reprezentant al unei mari școli de istorie veche și arheologie, școală creată cu aproape un secol în urmă de marele istoric Vasile Pârvan, ilustrată de-a lungul multor decenii de remarcabilă activitate a discipolilor săi din cadrul Institutului de Arheologie din București. Cu Eugenia Zaharia se încheie astfel o epocă rodnică și însemnată, în care arheologia românească s-a impus definitiv ca știință, nu numai în țară ci și peste hotare.

Pentru pasiunea cu care a cercetat valorile trecutului, pentru credința ei în binele obștesc, delicatețea și luciditatea sa, dar mai ales pentru marile adevăruri pe care, cu destul de multe sacrificii le-a scos la iveală din adâncurile pământului, în care s-a întors de curând, îi vom păstra Doamnei Eugenia Zaharia o neștersă și pioasă aducerera aminte. Fie ca exemplul ei de fidelitate față de profesiunea aleasă să constituie un însuflețitor îndemn pentru generațiile de viitori arheologi.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Monografii:

- Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, ed. Academiei Române, București, 1967, 271 p.
- Populația românească în Transilvania în secolele VII–VIII (Cimitirul nr.2 de la Bratei)*, ed. Academiei Române, București, 1977, 137 p.

Rapoarte de săpături arheologice (în colaborare):

- Șantierul Covurlui-Tutova*, în SCIV, 1, 1950, 1, p. 57–68;
- Șantierul de pe Valea Jijiei (Iași-Botoșani-Dorohoi)*, în SCIV, 2, 1951, 1, p. 51–76;
- Săpăturile arheologice de la Sărata Monteoru*, în SCIV, 2, 1951, 2, p. 159–168;
- Raport preliminar. Valea Jijiei*, în SCIV, 3, 1952, 3, p. 19–121;
- Șantierul Sărata Monteoru*, în SCIV, 4, 1955, 1–2, p. 69–90;
- Șantierul arheologic Sărata Monteoru*, în SCIV, 6, 1955, 3–4, 497–514;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, IV, 1957, p. 187–194;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, V, 1959, p. 511–518;
- Sondajele de la Dridu*, în Materiale, V, 1959, p. 547–554;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, VI, 1959, p. 509–514;
- Săpăturile de la Dridu*, în Materiale, VI, 1959, p. 593–603;
- Săpăturile de la Sărata Monteoru*, în Materiale, VII, 1961, p. 503–512;
- Săpăturile de la Dridu*, în Materiale, VII, 1961, p. 561–570;
- Raport preliminar despre săpăturile de la Bratei, jud.Sibiu, 1959–1972*, în Materiale, X, 1970, p. 191–202;

Studii și articole:

- Die Lockenringe von Sărata Monteoru und ihre typologischen und chronologischen Beziehungen*, în Dacia, N.S., 3, 1959, p. 103–134;
- Considérations sur la civilisation de Criș à la lumière de sondage de Leț*, în Dacia, N.S., 6, 1962, p. 5–52;
- Das Gräberfeld von Balintești-Cioinagi und einige Fragen der Bronzezeit in der Moldau*, în Dacia, N.S., 7, 1963, p. 139–176;
- Considerații despre cultura Criș pe baza sondajelor de la Leț*, în SCIV, 15, 1964, 1, p. 19–44;
- Cercetarea hallstattului timpuriu în România*, în SCIV, 16, 1965, 3, p. 451–462 (în colaboare cu S.Morintz);
- Remarques sur le Hallstatt ancien de Transylvanie. Fouilles et trouvailles de Mediaș-1958*, în Dacia, N.S., 9, 1965, p. 83–104;
- Sur la période de néolithique à l'âge du bronze dans l'aire des civilisation de Cucuteni et Gumelnița*, în Dacia, N.S., 12, 1968, p. 17–44 (în colab. cu Ion Nestor)
- Câteva observații despre arheologia și istoria secolelor VII–XI pe teritoriul R.S.România*, în Aluta, I, 1969, p. 115–128;
- Données sur l'archéologie des IVe–XIe siècles sur le territoire de la Roumanie. La culture Bratei et la culture Dridu*, în Dacia, N.S., 15, 1971, p. 269–288;
- Sur la civilisation Monteoru (âge du bronze)*, în Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Pre et Protohistoriques, vol III, Belgrad, 1973, p. 52–60;
- Stațiunea arheologică Sărata Monteoru*, în Studii și cercetări de istorie buzoiană, I, Buzău, 1973, p. 15–29;
- Les sources archéologiques de la continuité daco-romaine*, în Apulum, XII, 1974, p. 279–294;
- Rolul istoric al obștilor sătești. Contribuții la cunoașterea istoriei românilor în mileniul I. Inchinare țărănimii române*, în Acta M.M., II, 1980, p. 133–156;
- Cultura Dridu și problemele arheologiei și istoriei sec.VIII–XI*, în Carpica, XIV, 1982, p. 87–91;
- La culture de Monteoru. L'étape des débuts à la lumière des fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 31, 1987, p. 21–50;
- La culture Monteoru. Sa deuxième étape de développement à la lumière de fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 34, 1990, p. 23–52;
- La culture Monteoru. La IIIe étape M 1C₂. Les fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 35, 1991, p. 61–92;
- La culture de Monteoru. Les IVe–V^e étapes. Les fouilles de Sărata Monteoru*, în Dacia, N.S., 37, 1993, p. 15–38;
- Descoperirile de la Bratei și importanța lor pentru arheologia și istoria secolelor IV–V pe teritoriul României*, în Musaios, IV, 1, 1994, p. 149–152;
- La station nr.1 de Bratei, dép. de Sibiu (VIe–VIIIe siècles)*, în Dacia, N.S., 38–38, 1994–1995 (1998), p. 297–356;
- Ion Nestor. Omul și opera*, în In memoriam Ion Nestor, Buzău, 2005, p. 27–31.
- Câteva informații despre pierderea unor valori din patrimoniul național și particular*, în Musaios, XI, 2006, p. 307–311.